

JEI ĮSIDARBINTI NORI ASMUO IKI 18 METŲ. PATARIMAI TĖVAMS, VAIKAMS, DARBDAVIAMS

Vaikas – asmuo iki 16 metų.

Paauglys – asmuo nuo 16 iki 18 metų.

Nuo kelerių metų galima įsidarbinti?

Įsidarbinti galima nuo 14 metų. Tačiau net ir tokio amžiaus asmens darbas turi būti įformintas darbo sutartimi. Tik taip įgyjamos darbo garantijos, kurios labai reikalingos, ypač jei darbe įvyktų nelaimingas atsitikimas. Darbo sutartis taip pat yra garantija, kad darbuotojui bus sumokėtas sutartas darbo užmokestis, o tuo atveju, jei darbdavys nevykdys šio susitarimo, bus pagrindas ginti savo pažeistas darbuotojo teises darbo ginčų komisijoje.

Kas yra darbo sutartis?

Darbo sutartis – darbuotojo ir darbdavio susitarimas, pagal kurį darbuotojas įsipareigoja būdamas pavaldus darbdaviui ir jo naudai atlikti darbo funkciją, o darbdavys įsipareigoja už tai mokėti darbo užmokestį. Sutartis sudaroma raštu dviem vienodais egzemplioriais, kurių vienas lieka darbdaviui, o kitas – darbuotojui.

Ar keturiolikmetis gali savarankiškai sudaryti darbo sutartį?

Ne. Vaikui nuo 14 iki 16 metų darbo sutarčiai sudaryti reikia vieno iš tėvų ar kito vaiko atstovo pagal įstatymą raštiško sutikimo, asmens sveikatos priežiūros įstaigos išduotos medicininės pažymos su išvada, kad vaikas tinkamas dirbti konkretų darbą, ir mokslo metų laikotarpiu duoto mokyklos, kurioje vaikas mokosi, raštiško sutikimo dėl vaiko darbo.

Kokius darbus gali dirbti vaikai?

Vaikai nuo 14 iki 16 metų gali dirbti tik lengvus darbus, kurie dėl atitinkamų užduočių pobūdžio ir atlikimo sąlygų nekenkia vaikų saugai, sveikatai, vystymuisi, netrukdo lankyti mokyklos ir mokytis pagal privalomojo švietimo ir profesinio mokymo programas, gauti švietimo pagalbą.

Ar nustatyti ir kiti apribojimai, susiję su asmenų iki 18 metų darbu?

Vyriausybės nutarimu numatytas sąrašas darbų, kuriuos draudžiama dirbti asmenims iki 18 metų, pvz., darbą, keliantį elektros poveikio pavojų ar susijusį su sprogusių medžiagų turinčių gaminių gamyba ir tvarkymu, darbą, kurio spartą lemia mechanizmai ir kuris apmokamas pagal kiekybinius rezultatus ir kt., taip pat numatytas sąrašas sveikatai kenksmingų ir pavojingų fizikinių, biologinių bei cheminių veiksmų, kuriems esant, asmenų iki 18 metų darbas draudžiamas (visas draudžiamų darbų ir sveikatai kenksmingų ir pavojingų veiksmų sąrašas yra patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2017 m. birželio 28 d. nutarimu Nr. 518 „Dėl Asmenų iki aštuoniolikos metų įdarbinimo, darbo ir profesinio parengimo organizavimo tvarkos, vaikų įdarbinimo sąlygų aprašo patvirtinimo“).

Kada galima pradėti dirbti?

Darbdavys leidžia pradėti dirbti tik tada, kai pasirašytinai supažindina darbuotoją su darbo sąlygomis, tvarką darbovietėje nustatančiomis darbo teisės normomis, darbuotojų saugos ir sveikatos reikalavimais. Apie darbo sutarties sudarymą darbdavys privalo pranešti Sodrai mažiausiai prieš vieną darbo dieną iki numatytos darbo pradžios, todėl dirbti galima pradėti ne anksčiau kaip kitą dieną, kai sudaryta darbo sutartis.

Darbdavys prieš įdarbindamas asmenį iki 18 metų:

- siųsdamas tikrintis sveikatos, pateikia jam numatomų darbo sąlygų aprašymą, nurodydamas galimą profesinę riziką;
- gavęs asmens sveikatos priežiūros įstaigos išduotą medicininę pažymą, turi vadovautis joje pateikta išvada, pavesdamas dirbti konkrečius darbus;
- informuoja apie galinčią kilti profesinę riziką ir visas saugos ir sveikatos apsaugos priemones.

Darbdavys, sudarydamas darbo sutartį su vaiku (asmeniu nuo 14 iki 16 metų):

- raštu informuoja vaiko tėvus ar kitą vaiko atstovą pagal įstatymą apie vaikui galinčią kilti profesinę riziką, jo saugos ir sveikatos apsaugos priemones;
- gauna vieno iš tėvų ar kito vaiko atstovo pagal įstatymą raštišką sutikimą, asmens sveikatos priežiūros įstaigos pažymą su išvada apie vaiko sveikatą ir tinkamumą dirbti konkrečius darbus, numatytus darbo sąlygų aprašyme, o mokslo metų laikotarpiu – taip pat ir mokyklos, kurioje vaikas mokosi, raštišką sutikimą.

Ar darbdavys privalo pranešti Valstybinei darbo inspekcijai prie LR Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – VDI) apie asmens iki 18 metų įdarbinimą?

Naujas DK ir kiti darbo santykius reglamentuojantys norminiai teisės aktai nenumato darbdavio pareigos pranešti VDI apie vaiko nuo 14 iki 16 metų bei paauglio nuo 16 iki 18 metų įdarbinimą.

Kokia gali būti asmenų iki 18 metų darbo laiko trukmė?

Vaikų, dirbančių lengvus darbus, darbo laiko trukmė:

- 1) ne mokslo metų laiku, kai dirbama ne trumpiau kaip savaitę, – iki 6 valandų per dieną ir 30 valandų per savaitę;
- 2) mokslo metų laiku – iki 12 valandų per savaitę: iki 2 valandų per dieną mokyklos lankymo dienomis ir iki 6 valandų per dieną ne mokyklos lankymo dienomis, jeigu dirbama trimestro arba semestro metu, tačiau ne tada, kai mokykloje vyksta pamokos. Paauglių darbo laiko trukmė – ne daugiau kaip 8 valandos per dieną kartu su kasdiene pamokų trukme ir ne daugiau kaip 40 valandų per savaitę kartu su pamokų trukme.

Paauglių, dirbančių pagal pameistrystės darbo sutartį, darbo laikas įmonėje negali trukti ilgiau kaip 8 valandas per dieną (kartu su kasdiene pamokų (paskaitų) trukme ir teorinių žinių įgijimo įmonėje ir mokymo darbo vietoje trukme) ir ne ilgiau kaip 40 valandų per savaitę (kartu su savaitės pamokų (paskaitų) trukme ir teorinių žinių įgijimo įmonėje ir mokymo darbo vietoje trukme). Asmenų iki 18 metų, kai jie dirba daugiau negu vienoje darbovietėje ar mokosi profesinio mokymo įstaigoje ir dirba, kasdienio ir savaitės darbo laiko kiekvienoje darbovietėje ir praktinio mokymo laiko trukmė sumuojama.

Vaikai gali dirbti leidžiamus lengvus darbus laisvu nuo mokymosi metu, išskyrus prieš pamokas ir naktį. Vaikų darbas rytais nuo 6 iki 7 valandos prieš pamokas draudžiamas. Asmenų iki 18 metų darbas, įskaitant ir praktinį mokymą, naktį:

- 1) vaikų, dirbančių lengvus darbus, darbas, įskaitant ir praktinį mokymą, nuo 20 iki 6 valandos draudžiamas;
- 2) paauglių darbas, įskaitant ir praktinį mokymą, nuo 22 valandos iki 6 valandos draudžiamas;
- 3) paaugliams, dirbantiems laivuose, naktis yra 9 valandų laiko tarpas, kuris prasideda ne vėliau kaip 22 valandą ir baigiasi ne anksčiau kaip 6 valandą.

Koks poilsio laikas nustatytas jauniems asmenims?

Asmenų iki 18 metų poilsio laikas:

- 1) turi būti suteikiamos ne mažiau kaip 2 poilsio dienos per savaitę, jeigu įmanoma, paeiliui, viena iš jų turi būti sekmadienį;
- 2) kai darbo laiko arba praktinio mokymo laiko trukmė yra ilgesnė negu 4 valandos, privalo būti suteikta mažiausiai 30 minučių papildoma pertrauka pailsėti. Ji įskaitoma į darbo laiką arba praktinio mokymo laiką;
- 3) vaikų kasdienio nepertraukiamojo poilsio laikas per 24 valandų laikotarpį privalo būti ne trumpesnis kaip 14 valandų;
- 4) paauglių kasdienio nepertraukiamojo poilsio laikas per 24 valandų laikotarpį privalo būti ne trumpesnis kaip 12 valandų.

Kokios dar lengvos taikomos asmenims iki 18 metų?

- Negalima skirti pasyviam budėjimui ir pasyviam budėjimui namuose.

- Suteikiamos 25 darbo dienų kasmetinės atostogos (jeigu dirbama 5 dienas per savaitę) arba 30 darbo dienų kasmetinės atostogos (jeigu dirbama 6 darbo dienas per savaitę). Jeigu darbo dienų per savaitę skaičius yra mažesnis arba skirtingas, darbuotojui turi būti suteiktos 5 savaitinių trukmės atostogos.
- Vaikams jų pageidavimu suteikiamos kasmetinės atostogos arba nemokamos atostogos per mokinių atostogas.
- Vaikams turi būti užtikrintas 14 kalendorinių dienų iš eilės poilsis per mokinių vasaros atostogas.
- Vaikams suteikiama ne mažiau kaip 14 kalendorinių dienų iš eilės kasmetinių atostogų arba nemokamų atostogų per mokinių vasaros atostogas, jeigu dirbama per visas tų metų mokinių vasaros atostogas.

NAUJOKO DARBE ATMINTINĖ

Šiuos patarimus būtų naudinga iškirpti ir įteikti kiekvienam pradedančiajam dirbti: jie padės susigaudyti, kaip elgtis naujoje veiklos srityje, o gal net išgelbės gyvybę ar sveikatą.

- Nesiimkite jokios užduoties, kol jūsų nemokė, kaip ją tinkamai vykdyti.
- Jei manote, kad prieš pradedant darbą instrukuodami jus perkrauna informacija arba ją pateikia per greitai, paprašykite jus mokinčiojo kalbėti lėčiau ir dar kartą pakartoti instrukcijas.
- Neišeikite už savo darbo vietos ribų, nebent jums tai lieptų daryti. Kitose darbo vietose gali būti įvairių jums nežinomų pavojų, pavyzdžiui, virš galvos ištiesti laidai, slidžios grindys, nuodingos cheminės medžiagos ir pan.
- Jei ko nors nežinote – klauskite. Išvengti nelaimės darbe gali padėti jus prižiūrintis vyresnysis asmuo ar bendradarbis. Drąsiai sakykite, kada jus reikia daugiau pamokyti ar ką nors paaiškinti.
- Atlikdami užduotį, naudokite tinkamas asmenines apsaugos priemones. Įvairiose darbo vietose tai gali būti specialus apavas, šalmas, pirštinės, specialūs akiniai, ausų kištukai ir kt. Įsitinkite, kad tikrai žinote, kada ir kokią aprangą naudoti, kur ją rasti, kaip naudoti ir kaip prižiūrėti. Jei dirbate kompiuteriu, jums reikalingos kitos žinios – kaip tinkamai sureguliuoti stalo ir klaviatūros aukštį, prisitaikyti kėdę, taisyklingai sėdėti, kas kiek laiko daryti pertraukas ir pan. – kad po keleto metų netektų vargti dėl stuburo, akių ar kitų ligų.
- Sužinokite, ką daryti ypatingais atvejais, pavyzdžiui, įsijungus priešgaisrinei signalizacijai, dingus elektrai ir pan.
- Nedelsdami savo darbų vadovui, darbuotojų saugos ir sveikatos atstovui, jei toks yra, praneškite apie visus nelaimingus atsitikimus darbo vietoje.
- Neignoruokite jokių nemalonių, neįprastų požymių, pavyzdžiui, kai ima skaudėti galvą ar kitą kūno dalį, sukasi galva, niežti kūną, graužia akis, nosį ar gerklę – tai gali būti didelės sveikatos problemos pradžia. Praneškite apie šiuos pojūčius darbų vadovui, prižiūrinčiam vyresniam asmeniui, kad jus nukreiptų pas gydytoją, į darbo medicinos tarnybą, jei tokia yra.
- Laikykites gautų patarimų ir instrukcijų.